

Proti politizaciji javnih vrtcev in šol v Sloveniji

Dnevnik, 18. septembra 2021, str. 11

Ko smo pred petindvajsetimi leti oblikovali zakonodajo za področje šolstva v Republiki Sloveniji, je bil opravljen primerjalni pregled ureditve področja v državah, s katerimi smo se želeli po osamosvojitvi primerjati tudi po kakovosti in učinkovitosti sistema vzgoje in izobraževanja.

V izhodišču preučevanj in premislekov je bilo vprašanje o dobrih in šibkih straneh delovanja takratne ureditve predšolske vzgoje in šolstva v Sloveniji.

V pogovore o ureditvi, ki naj bi Sloveniji omogočila umestitev polja edukacije med boljše sisteme v krogu uspešnih držav, smo vključili strokovnjakinje in strokovnjake za sistemska vprašanja, stroko, ki jo predstavljajo vodstva šol in učiteljstvo, starše, predstavnike občin in politike na ravni države. Razprave so potekale več let, in ko je parlament leta 1996 obravnaval paket šestih zakonov s področja vzgoje in izobraževanja, je po globljeni in obsežni razpravi zakone praviloma potrdil z dvotretjinsko večino.

Zakoni, ki so bili sprejeti na omenjeni način, so formalno uredili večje število vprašanj, ki so pred tem zahtevala usklajitev in s tem kompromisne rešitve, o katerih je bila dosežena zadostna stopnja soglasja, da so ostala v veljavi 25 let.

Ena takšnih je struktura sveta javne šole/vrtca. Dogovor o sestavi sveta, v katerem so zastopani ustanovitelji, starši, na ravni srednje šole tudi dijaki in dijakinje ter seveda učiteljstvo, je vodil razmislek o

a) potrebi po tem, da so v svetu zastopani vsi za uspešno delo vrtca/šole ključni akterji vzgoje in izobraževanja;

b) tem, da nobena od zainteresiranih skupin v svetu ne sme imeti večine, ki bi ji omogočila, da sama odloči o programu dela vrtca ali šole ali pa o imenovanju in razrešitvi vodstva šole ali vrtca;

c) ter o prepričanju o potrebi, da ima skupina vzgojiteljic in učiteljic, ki v vrtcu in šoli opravljajo ključni del neposrednega

vzgojnega in izobraževalnega dela, večji delež predstavnikov in predstavnic kot drugi deležniki procesa vzgoje in izobraževanja.

V času, ki je bil naklonjen odkriti in argumentirani razpravi, je bil tako mogoč dogovor, po katerem so se politične strukture (sveti občin in župani na eni in ministrstvo oz. vlada na drugi strani) samo-omejile v želji po možnosti nastavljanja in odstavljanja njim naklonjenih ali bližnjih vodstev vrtcev in šol. Hkrati se je stan učiteljstva in vzgojiteljic odpovedal pričakovanju, da bodo imeli v svetu šole dovolj glasov, da bodo lahko sami izbrali ravnateljico ali ravnatelja. Oba glavna igralca takratne razprave sta s tem, ko sta se odpovedala naskoku na možnost, da po lastni presoji določita tako program dela šole kot tudi osebo, ki bo institucijo vodila, izkazala visoko stopnjo demokratične zrelosti.

Petindvajset let po uzakonitvi doseženega kompromisa se zdi, da je bil to eden tisti kompromisov, ki je šolstvu v Sloveniji omogočil desetletja mirnega razvoja in postavljanja skupnega interesa pred partikularne interese posameznih skupin.

Ko je učiteljstvo privzelo, da je za produktivno delovanje vzgojno-izobraževalne institucije potrebno iskanje skupnega jezika tudi z ustanoviteljico šole ali vrtca in s starši, v srednjih šolah tudi z dijaki in dijakinjami, so tako država, ki je daleč največji financer vseh šol v državi, kot tudi občine sprejele samoomejevalno filozofijo, ki sporoča, da je, če želijo z večino sprejeti lastne predloge, tudi njihova naloga, da poiščejo dogovore s starši in učiteljstvom.

Za razliko od držav, ki so nastale na ozemlju nekdanje skupne države, v katerih je politika večino časa nastavljala in odstavljala (tudi po več sto njih hkrati) vodstva vrtcev in šol, smo v Sloveniji beležili obvladljivo stopnjo spoprijemov različnih interesnih skupin v svetih vrtcev in šol in hkrati ohranili produktiven ritem menjav na vodstvenih mestih. Zdi se, da danes v strokovnih krogih velja prepričanje, da je stabilno vodenje vrtcev

in šol pomembno prispevalo ne le k spodbudnim dosežkom našega sistema vzgoje in izobraževanja v raziskavah, ki primerjajo dosežke sistemov edukacije (Pisa, Timss, Pirls ...), ampak tudi k relativno uspešnemu upravljanju z zelo zahtevno situacijo covid-19 v času ne posebej domišljenega zapiranja šol in vrtcev v Sloveniji.

Na orisanem ozadju spodaj podpisani in podpisane ne razumemo, kaj natančno – razen želje po oblastnem urejanju enega od zadnjih področij, ki je ubežalo posegom politike v strokovno delo – vodi predlagatelje spremembe sestave svetov vrtcev in šol, ki predlagajo, da bi v njih največ glasov dobila politika!

Radi bi verjeli, da predlagatelji zakona, vsaj pomemben del njih, zmorejo premislek in posledično ravnanja, ki bodo v dobro vzgoje in izobraževanja prihodnjih generacij v naši državi in s tem tudi družbe kot celote.

Podpisani, strokovnjaki in strokovnjakinje za preučevanje in delovanje področja sistemskega urejanja družbenega podsisteme vzgoje in izobraževanja, želijo, da do politizacije vrtcev in šol v Sloveniji ne pride, javno opozarjamo pred nevarnostjo takšnega poseganja politike v delovanje šol in vrtcev. Poslanke ter poslance, tudi tiste, ki trenutno sestavljajo vladajočo koalicijo, zato pozivamo k ponovnem premisleku o nameravani demontaži javnega sistema vzgoje in izobraževanja ter k temu, da zakona, ki bo otežil že tako zahtevno delo v šolah in vrtcih, ne podprejo.

dr. Slavko Gaber
prof. Alojz Pluško
mag. Ivan Lorenčič
dr. Zdenko Kodelja
dr. Pavel Zgaga
dr. Mojca Kovač Šebart
dr. Damijan Štefanc
dr. Ljubica Marjanovič-Umek
prof. Nives Počkar
dr. Marjan Šimenc
dr. Veronika Tašner